

Kaisa-kirjasto – työn ja tilan uudistumisen takana vuosikymmenen kehityskaari

Päivikki Karhula

Kaisa-kirjasto on viime vuoden avajaisten jälkeen tullut tunnetuimmaksi ja vilkkaimmaksi pääkaupunkiseudun tieteelliseksi kirjastoksi. Kirjastossa käy tiuhaan vierailijoiden virta jo pelkästään arkkitehtuurin takia, mutta myös päivittäinen kävijämäärä on ollut huikkea. Päivittäin kirjastossa on käynyt yli 7 000 asiakasta. Kirjaston uudistushankkeiden taustavoimana on ollut aiempi ylikirjastonjohtaja Kaisa Sinikara, joka on johtanut menestykselliseen päätökseen Kaisa-kirjaston suunnittelun, ja sen rinnalla jo pidemmän aikaa edenneen Helsingin yliopiston kirjaston organisaation muutoksen.

Kaisa Sinikara istuu alkukesän lämmössä työhuoneessaan Kaisa-kirjastossa. Aulassa on ehtinyt vastaan tulla kiinalainen vierasryhmä kameroineen kurkistellen avaran ja valoisan tilan näkymiä. Turistikausi näkyy myös kirjastossa. ”Kummasta puhutaan, tilasta vai organisaatiosta?”, varmistaa Sinikara. Puhumme molemmista.

Kauneuden ja toimivuuden liitto

Kun Kaisa-kirjastoa lähdettiin suunnittelemaan vanhan tilan uudisrakentamisena, tuli matkan varrella mietittäväksi erilaisten arvojen punnitseminen ja yhteensovittaminen. - Mallia uudisrakentamisesta käytiin ensiksi hakemassa maailmalta, kertoo Sinikara. - Arkkitehtonisesti kiinnostavien ratkaisujen yhteensovittaminen toimiviksi ratkaisuisiksi vaikutti haasteelliselta. Esimerkiksi Britanniassa, jossa uudisrakentamista on laajalti hyödynnetty, ei huomiota aina ole kiinnitetty vain toimivuuteen, vaan päällimmäisenä on voinut olla vanhan rakennusperinnön säilyttäminen ja kunnioittaminen.

- Tilasuunnittelun johtavana ajatuksena oli yhdistää puhdas kauneus, houkuttelevuus ja toimivuus, kuvailee Sinikara. - Kirjasto oli alkuaan mitoitettu noin 5000 päivittäiselle kävijälle, kun

ensimmäisen vuoden aikana kävijämäärä oli parhaimmillaan 7 000 kävijää. Kirjastosta on myös tullut suosittu turistikohde.

Rakenteellisista muutoksista yhdistettyihin tiloihin

- Tilan ja organisaation muutoksen yhtäaikainen eteenpäinvieminen on ollut haasteellinen hanke, mutta meillä oli paljon onnea mukana, tunnustaa Sinikara. - Muutoksilla on myös pitkä historia. Helsingin yliopiston kirjasto on organisaationa ollut hyvin hajanainen. 90-luvun alussa kirjasto koostui 160 kirjastoyksiköstä. Näitä kirjastoyksiköitä on yhdistetty noin 15 vuoden aikana useassa vaiheessa.

90-luvulla keskitettiin kirjastoyksiköjä kampuksille. Opiskelijakirjastosta muodostettiin erillislaitos 1997, ja syntyivät Meilahden (1999), Viikin (1999) ja Kumpulän (2001) kampusten kirjastot sekä Aleksandrian oppimiskeskus (2002). Kansalliskirjaston ja Helsingin yliopiston kirjaston välillä tehtiin myös työnjaollisia muutoksia, jotka selkeyttivät molempien tehtäviä.

- Uudelleenjärjestelyjen taustalla on toimintojen arviointi ja hyvä yhteistyö yliopiston johdon kanssa, täsmentää Sinikara. - Arvioinnin pohjal-

ta tehdyt muutokset kirjastossa olivat laaja-alaisia ja kattoivat toiminnot, palvelut, organisaation ja tilat.

Kansainvälinen arviointipaneeli (2000, 2004) ehdotti myös yliopiston laajuista henkilöstöstrategiaa sekä yhteistä johtajaa lukuisille kirjastoyksiköille. Keskeiseksi asiaksi tuli työnjaon uudelleen luominen 2000-luvulla. Johdon yhdistämistä perusteltiin laajentuvalla digitaalisten ympäristöjen hallinnalla, jonka toimivuus edellytti yhteistä johtoa. Myös yliopiston johto tuki visiota, jossa kirjastokokonaisuutta kehitetään yhtenäisesti.

Sinikara valittiin kirjastolaitoksen koordinoivaksi johtajaksi 2002 ja uuden Helsingin yliopiston kirjaston ylikirjastonjohtajaksi 2009. Kirjastopalvelujen koordinoimista tukenut yksikkö yliopiston hallinnossa oli vakinaistettu 2005. Se laajeni noin 60 hengen keskitettyjen palvelujen yksiköksi vuonna 2010 uudistetun työnjaon mukaisesti.

Kirjastotila yliopiston käyntikorttina

Kaisa-talon suunnittelu alkoi vuonna 2005. - Hankkeen suunnittelussa oli mukana tiiviisti yliopiston johto, vararehtori Hannele Niemi ja viisi dekaania sekä silloisten tiedekuntakirjastojen johtajat. Ensimmäisen vuoden aikana tuotettiin taustaselvityksiä, kuvaa Sinikara. - Seuraavana vuonna yliopisto hankki tilat ja käynnistettiin toiminnallinen suunnittelu. Vuotta myöhemmin avattiin arkkitehtuurikilpailu, jossa 10 parasta vaihtoehtoa valittiin referenssien perusteella. 20 muuta arvottiin, koska mahdollisuus haluttiin antaa erityisesti nuorille arkkitehdeille. Varsinaiseen kilpailuun osallistui 27 ehdotusta.

- Valinta oli onnistunut, muistelee Sinikara. - Nuorten arkkitehtien (Anttinen Oiva Arkkitehdit) suunnitelma viehätti monesta syystä. Kirjasto avautuu siinä joka suuntaan ulospäin, sisätiloissa on ilmava ja poikkeuksellisen kaunis ratkaisu, ja kokonaisuus istuu tyylikkäästi kaupunkikuvaan.

Kuva: Päivikki Karhula

Kuva: Päiviikki Karhula

- Tilan käytettävyyttä suunniteltiin ja hiottiin yhdessä kirjaston henkilökunnan ja arkkitehtien kanssa. Alimpaan kerrokseen sijoitettiin hiljaiset tilat. Pieniä yksityiskohtia hiottiin tukemaan asiakkaiden mukavuutta ja viihtymistä.

Lopputuloksena kukoistaa taideteoksen ja toimivuuden liitto ja Kaisa-talosta on tullut Helsingin yliopistolle julkisena ja avoimena tilana näyttävä käyntikortti, yliopiston uusi pääkirjasto. - Käyttöönoton jälkeen rakennus on saanut runsaasti huomiota ja tullut palkituksi, korostaa Sinikara. - Nuorille suunnittelijoille siitä tuli läpimurtoteos.

Toiminnalliset erot organisaation perustana

Organisaatiouudistuksen selkärangaksi tuli ajatus toiminnallisesti eriytyneistä kokonaisuuksista. Omaksi kokonaisuudekseen muodostettiin keskitetyt palvelut, johon kuuluvat hallinto, verkkopalvelut sekä hankinta ja metadata, erittelee

Sinikara. – Keskustakampuksen kirjaston lisäksi omina toimipisteinään ovat Meilahden, Viikin ja Kumpulan kampuskirjastot.

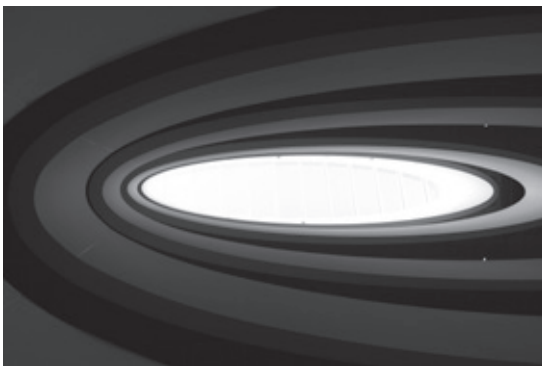
- Yleislinjaukseksi määriteltiin, että palvelut voivat olla erilaisia, vaan ei eritasoisia eri toimipisteissä, täsmentää Sinikara. - Toimintoittain johtaminen on viime aikoina tullut esiin enemmän, lisännyt keskusteluvuutta ja kirjaston arvostusta.

Lopputulokseksi syntyi 2010 organisaatio, jossa ylikirjaston alaisena olivat kampuskirjastojen ja keskitettyjen palvelujen johtajat ja henkilöstön edustajat. Kirjastolla on myös vararehtori.

Tulevaisuuden huolena on aineistojen saatavuus

E-aineistojen käyttöönotossa on ollut omat haasteensa. - Eri aloilla e-aineistojen saatavuus, käyttö ja hinnat ovat vaihdelleet, ja on pitänyt tehdä päätöksiä siitä, mihin sijoitetaan, kuvaa Sinikara.

- Kiristyvässä taloustilanteessa aineistoihin käytettävillä taloudellisilla päätöksillä on myös tie-

depoliittista merkitystä.

Elektronisiin aineistoihin siirtymisellä on myös laajempia seurauksia. - Nykyisellään yliopiston opiskelijoiden ja tutkijoiden saatavilla olevat elektroniset aineistot ovat elintärkeitä ja antavat perustan opiskelulle ja tieteen tekemiselle, koko-

aa Sinikara. – Niiden käyttöoikeudet sen sijaan sulkeutuvat yliopistoyhteisön ulkopuolisilta, mikä on ongelma jo pelkästään tutkijoille, jotka ovat yliopistoyhteisön ulkopuolella.

Haasteet jäävät vastattavaksi uudelle johdolle. Viime vuonna eläkkeelle siirtyneen Kaisa Sinikaran työ kirjastoalalla ei kuitenkaan ole lopunut. Kirjastossa on edelleen hänen työtilansa, jossa hän jatkaa kirjastoalan historiaa kokoavan hankkeen työstämistä. 📖

Tietoa kirjoittajasta

Päivikki Karhula, päätoimittaja

Signum

Email. Paivikki.karhula@gmx.com